

ANALYSIS OF THE CONNOTATIVE AND DENOTATIVE MEANINGS OF THE TERMS BELONGING TO THE WORD FAMILY „DOG” AS THEY ARE USED IN THE ROMANIAN PHYTONYMS

Radu DRĂGULESCU¹

Abstract

Many of the Romanian phytonyms are directly related to the dog. Like in other folkloric creations, in our ethnobotany this mammal, although generally believed to be a faithful friend, has a majority of evil representations, portrayed as a cruel, mean living form, which you cannot trust and, therefore, associated to unworthy, useless or harmful plants. The paper brings an inventory, an interpretation and a statistic, of Romanian names of plants, which implicates the word family „dog”.

Keywords: *Romanian phytonyms, connotation, denotation, plant names, etnobotany, câine, cățel, cățea.*

La baza analizei de față stă colaborarea noastră cu Constantin Drăgulescu, *Dicționarul explicativ al fitonimelor românești*² care completează substanțial *Dicționarul* lui Borza³, ce cuprinde, pe lângă câteva mii de nume de plante maghiare, săsești, germane, franțuzești, engleze, rusești, ucraineene, sârbești, bulgărești, turcești, și 10.906 nume românești de plante pentru 2.095 specii. Prin publicarea *Dicționarului explicativ al fitonimelor românești*, Constantin Drăgulescu a ridicat numărul numelor românești de plante cunoscute la 21.839 fitonime cunoscute până în prezent, fitonime care aparțin unui număr de 3.227 specii de plante indigene și exotice, spontane (sălbatic) și cultivate. La acestea se adaugă 3.070 nume de soiuri și 612 termeni care desemnează de părți (organe) de plante. Astfel fitonimia românească, cunoscută în momentul de față, însumează 25.521 de termeni.

Între fitonimele românești am identificat un număr de 106 care sunt create cu ajutorul termenilor „câine” < lat. canis⁴, după M. Vinereanu⁵ cuvânt prelatin, cățea < catella⁶, cățel < catellus⁷ și derivatele acestora: cățelandru, cățeluș, câinos, câinesc. Ele sunt enumerate mai jos, alfabetic, precizând pentru fiecare denumirea științifică și pot fi grupate, din punct de vedere lingvistic, în cel puțin cinci categorii.

Doar patru denumiri sunt concentrate într-un termen unic: *cățel/căței, cățelandru, cățelandri, cățeluș.*

Celelalte se compun din doi sau mai mulți termeni. Dintre acestea, unul singur prezintă configurația substantiv în nominativ + altul în acuzativ (un atribut substantival pozițional): *lemn de câine.*

¹ Associate Professor PhD., Universitatea „Lucian Blaga” of Sibiu.

² Constantin Drăgulescu, *Dicționarul explicativ al fitonimelor românești*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2010 (în reeditare cu adăugiri și revizuirii).

³ Al. Borza, *Dicționar etnobotanic*, București, Editura Academiei R.S.R., 1968.

⁴ *Dicționarul etimologic al limbii române*, București, Editura Academiei, 2015, p. 128.

⁵ M. Vinereanu, *Dicționarul etimologic al limbii române pe baza cercetărilor de indo-europenistică*, București, Editura Alcor Edimpex, ed. a 2-a, 2009.

⁶ *Dicționarul etimologic al limbii române*, II (C-cizmă), București, Editura Academiei, 2015, p. 125.

⁷ *Ibidem*, p. 125.

Cele mai multe (58) s-au format prin compunerea a două substantive, primul la nominativ, al doilea cu valoare de atribut genitival: *ardeiul câinelui, barba câinelui, boabele câinelui, bosâiocul câinelui, botul câinelui, breiul câinelui, buruiana câinelui, căței bălții, câinii babei, ceapa câinelui, chișa câinelui, cireșa câinelui, cireșul câinelui, coada cățelului, coada că(i)nelui, dintele câinelui, fânul câinelui, iarba cățelei, iarba câinelui, laptele cățelei, laptele câinelui, laptele cânelui, laptele cânielui, lăptuca câinelui, limba cățelei, limba cățelului, limba câinelui, limba cânelui, marariul câinelui, măceșul câinelui, măcrișul câinelui, mărar(i)ul câinelui, mărăcinele câinelui, mărul câinelui, măsana câinelui, merișorul câinelui, mușeșelul câinelui, paștele câinelui, părădaisa câinelui, pătrânjelul (pătrânjelul, pătrunjelul) câinelui, pișatul câinelui, poama câinelui, puța cățelei, puța cățelului, puța câinelui, romănița câinelui, salata câinelui, salata câinilor, strugurul câinelui, strugurii câinelui, turbarea câinelui, turbăciunea câinelui, turbeașa câinelui, țăța cățelei, unghia cățelei, urzica câinelui.*

Am identificat 20 fitonime în alcătuirea cărora sunt asociate un substantiv în nominativ și un adjectiv cu funcție de atribut, care să evidențieze calitatea: *chimen câinesc, curmei câinesc, curpene câinesc, iarbă câinească, laptecâinesc, lăptucă câinească, lemn câinesc, lician câinesc, lobodă câinească, marariu câinesc, mușețel câinesc, pătrunjel (pătrânjel, petrinjel) câinesc, rug câinesc, salată câinească, salată câinoasă, schin câinesc, strugur câinesc, struguri câinești, tei câinesc, viorele câinești.*

Opt fitonime sunt realizate prin compunere dezvoltată, unele fie indică o caracteristică a plantelor: *burniană ca capul câinelui, floare care sloboade laptele câinelui, iarbă curățitoare de câini, mușețel de cel câinesc*, fie indică habitatul speciilor respective: *laptele cânelui de câmp, laptele cânelui de pădure, laptele cânelui de pășune, lemn câinesc de baltă*. Acești termeni nu au fost analizați separat, întrucât se numără printre speciile numite generic *laptele cânelui* sau *lemn câinesc*⁸.

Privite din perspectiva semnificatelor („lexemelor”) care le compun, textemele exclud nu numai „creația de lumi”, ci orice tip de creație. Chiar dacă, la origine, multe dintre aceste configurații semantice au reprezentat metafore insolite, ele și-au pierdut, prin „repetare”, orice valoare „poetică”, devenind astfel expresii convenționale⁹.

Ardeiul câinelui (*Salvia verticillata*) numele sugerează că un organ al plantei ar fi iute/usturător și nu poate fi decât al câinelui, întrucât oamenii nu îl pot consuma.

Barba câinelui (*Cynanchum vincetoxicum*, actualmente *Vincetoxicum hirundinaria*): nu poate fi vorba de barbă (<lat. barba). *Cynanchum* înseamnă în greacă „sugrumătoarea câinelui” și, probabil, aceeași semnificație o are și primul termen, barba (rad. *bher-, „a tăia”, aici cu înțelesul a răni; în Banat tăișul securii se numește barbar). Termenul al doilea, provenit din rad. i.-e. *k'uo- „câine”, conform cu denumirea germ. Hundswürger și magh. ebfojtó „ucigătoarea/sugrumătoarea câinelui” și rom.

⁸ A se vedea Valerica Sporiș, *Note pe marginea naturii adjectivului din perspectiva relației cu substantivul, verbul și adverbul*, http://www.upm.ro/facultati_departamente/stiinte_litere/conferinte/situl_integrare_europeana/Lucrari2/Valerica%20Sporis.pdf.

⁹ Simina Terian, *Premise pentru o poetică a textemelor*, in EITM5, Tîrgu Mureș http://www.upm.ro/facultati_departamente/stiinte_litere/conferinte/situl_integrare_europeana/Lucrari5/IETM5_Part41.pdf.

mărul/postaia lupului. Posibil ca rad. *bher - cu sensul „vătămător, ucigător” să se regăsească și în fitonimele *breiul câinelui* (*Cynanchum vincetoxicum* actualmente *Vincetoxicum hirundinaria*), *brei*, *breseacăn* sau *buruianacâinelui* (*Mercurialis perennis*) și *barbalupului* (*Helleborus purpurascens*). Specia *Vincetoxicum hirundinaria* se numește și *buruiană de tăietură* și este toxică (mai ales) pentru câini și oi. Această plantă s-a utilizat în magie, iar Constantin Drăgulescu¹⁰ propune și o corelație și cu rad. *bher- „a vrăji, a fermeca”.

Boabele câinelui (*Sorbus aucuparia*), a se vedea lemn câinesc.

Bosâiocul câinelui (specie neidentificată), probabil, o specie asemănătoare cu busuiocul de grădină (*Ocimum basilicum*), dar care fiind sălbatică și nefolositoare omului, i s-a spus „a câinelui”. Posibil ca formele bosioc, bosâioc, bosâoc, bosoioc (*Ocimum basilicum*) să conserve tema *bos - (cf. v.ind.. bo - „parfum”) ori să fie contaminate cu acesta.

Botul câinelui (*Linaria vulgaris*), planta are flori ca un cap/bot de câine.

Breiul câinelui (*Cynanchum vincetoxicum* actualmente *Vincetoxicum hirundinaria*), **brei**, **breseacăn** sau **buruiana câinelui** (*Mercurialis perennis*). *Brei* apare în DLR¹¹, tomul I, ca *Mercurialis perennis*, semnificația fitonimului fiind incertă. Planta este toxică.

Buruiana câinelui (*Scutellaria spp.*), < slav. burjanu, dar posibil și un descendent din rad. i.-e. *bher- „a crește, a se umfla, a se ridica”. Florile au aspect de bot de câine.

Buruiană ca capul câinelui (*Datura stramonium*), fructul (capsulă) matur crapă și seamănă cu capul unui câine < slav. burjanu, dar posibil și un descendent din rad. i.-e. *bher- „a crește, a se umfla, a se ridica”.

Buruiană câ(i)nească (*Mercurialis annua*, *Mercurialis perennis*), < slav. burjanu, dar posibil și un descendent din rad. i.-e. *bher- „a crește, a se umfla, a se ridica”. S-a utilizat la otrăvirea câinilor.

Capul câ(i)nelui (*Anthirrhinum majus*, *Mysopates orontium*, *Pulsatilla montana*): < lat. caput; bobocul floral de *Pulsatilla montana* poate fi comparat cu un cap pufos de cățel.

Cățălandri (*Linaria vulgaris*), < derivare cu sufixul *andru* de la căței.

Cățăluș, cățelandru (*Anthirrhinum majus*), < derivare cu sufixul *uș* și *andru* de la cățel.

Cățăluș sălbatic (*Linaria genistifolia*, *Linaria vulgaris*), < derivare cu sufixul *uș* și *andru* de la cățel + indicarea habitatului.

Căței bălții (*Pedicularis sceptrum-carolinum*) lat. catellus, florile plantelor au aspect de cap (bot) de câine. Baltă este termen autohton cf. alb. baltë (nșmol, noroi, mocirlă).

Căței (de usturoi), apare cu etimologie nesigură în DELR¹², probabil lat. capitellum (extremitate, căpețel) sau catellus (pui, bulb). Informatorii noștri au justificat denumirea asemuind căței de usturoi cu caninii câinilor.

Câinii babei (*Galium aparine*), în ograda babei (< sl., scr., bg., ucr. baba) ar crește doar buruieni, între care și *Galium aparine* care se prinde cu aculeii de animalele și oamenii

¹⁰ Constantin Drăgulescu, *Dicționarul explicativ al fitonimelor românești*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2010 (în reeditare cu adăugiri și revizuirii).

¹¹ *Dicționarul limbii române*, Tomul I (A-B), p. 649.

¹² *Dicționarul etimologic al limbii române*, II (C-cizmă), București, Editura Academiei, 2015, p. 126.

care îi ating. Se poate spune că la fel ca și câinii, vrejurile plantei îi „înhață” pe intruși.

Ceapa câinelui (*Urginea maritima*), < lat. ceapa, caepa, care provine din gr. cephalé „cap”, aluzie la bulb, „căpățână”. Planta are în sol un bulb asemănător cepei, care a fost consumat de oameni, dar neavând calitățile cepei propriu-zise, i s-a adăugat termenul depreciativ „a câinelui”¹³.

Chimen câinesc (*Adonis aestivalis*), < ngr. kyminon, kiminon, posibil prin filieră slavă kiminu, (cf. bg. kimen, rus. kiminu, tc. kimion, kimyon din arab. kemun), scr. kim, cimin sau din numele științific al speciei înrudite, *Cuminum cyminum*, numit în rom. *chiminul cel mare*). Deși din altă familie (Ranunculaceae), *Adonis aestivalis* are semințe comparabile cu fructele chimenului propriu-zis. Deoarece unele dintre specii nu sunt consumate de oameni au fost considerate ale câinelui sau ale altor animale.

Chișa câinelui (*Solanum nigrum*), primul termen ar putea reproduce verbul a chișa/pișa (lat. pissiare < pisciare ori creație expresivă din interj. piș), indicând o plantă/buruiană pe care urinează câinii¹⁴. Planta are, într-adevăr, un miros neplăcut, asociat cu cel al urinei și are, totodată, și proprietăți diuretice. Există însă și adj. cheș „pestriș, bălțat, pătat” (din magh. kese) care s-ar potrivi speciei, deoarece are fructe de diverse culori (verzi, gălbui, negre), în funcție de stadiul lor de maturare.

Cireșa câinelui (*Bryonia alba*), lat. ceresea < lat. cerasia și v.gr. keration (a se vedea și cireș) este o specie sălbatică, întâlnită în păduri și de aceea fructele lor sunt ale lupului sau ale câinelui. Posibil ca fructele să se fi folosit la otrăvirea câinilor.

Cireși câinești (specie neidentificată) **cireșul câinelui** (*Rhamnus frangula* actualmente *Frangula alnus*), < lat. cereseus < cerasus, v.sl. črěšnja, gr. kerasos, kėras, kerátos, kerátion, v.ind. čiras (din rad. i.-e. ker-s „coarnă, cireășă” > tema *ker-s, din care și un presupus trac. *kerasos. Nu sunt din aceeași familie cu cireșul propriu-zis, fiind arbuști cu fructe asemănătoare cireșelor. Fructele arbustului *Frangula alnus*, fiind toxice (cel puțin pentru ierbivore), ar fi bune doar de dat la câini (eventual pentru a-i otrăvi).

Coadă cățelului (plantă neidentificată numită și puța cățelului; a se vedea acolo) < lat. coda.

Coadă câ(i)nelui (*Linaria vulgaris*), < lat. coda. Se poate spune că inflorescența seamănă cu o coadă de câine dar, credem că s-a ales numele acestui carnivor fiindcă florile au aspectul unor capete (boturi) de câini. Coadă are în fitonime sensurile de (1) apendice la posteriorul animalelor și smocul de păr sau pene de pe acest apendice; (2) termenul coadă provine din răstălmăcirea altora; (3) „testicule”; (4) „coardă; iarbă”.

Cocoșei câinești (*Erythronium dens canis*), cf. ornitonimul cocoș, masculul găinii (și al altor păsări), < slav. kokosi, cf. magh. kakas, sās. kockosch, kockesch, alb., ucr., slov., ceh. kokoš, bg. kokoska, sb. kokika, pol. kokot, ngr. kokkósion, fr. coq, dan. kok ș.a.).

¹³ Cioresc, a ciorii etc.

¹⁴ A se vedea și *Dicționarul limbii române*, Tomul II (C), p. 381.

Compararea acestor plante cu cocoșul s-a făcut tocmai sub aspectul cromaticii, al decorativității iar Constantin Drăgulescu¹⁵, credem că, o parte dintre fitonime își au originea, unele, în tema coc- „roșu”, altele în tema coc- „sferic, rotund”. Fructele/florile sunt roșii și au tuberculi/bulbi sferici în sol. Numele ar putea fi și o adaptare după numele științific *Erythronium dens canis* (de la români au preluat sașii, pentru această specie, numele waldkeekəschkən, kokosche(e), kokoschechen, kokeschbleam, kokoschblaam, iar maghiarii kukusé).

Curmei câinesc (*Cynanchum acutum*), planta fiind o liană (ca o frânghie) trimitem la subst. rom. Curm și macedorom. curmu „legătură, laț” < alb. kurm (bucată, parte din ceva). Curmei, curmen ar putea proveni din curpen ori sunt derivate ale verbului autohton a curma „a tăia; a strânge; a strangula; a omorî; a întrerupe; a termina”¹⁶. Fitonimul vine în sprijinul acestei ultime supoziții, dat fiind faptul că numele științific *Cynanchum* se traduce „sugrumătoarea câinelui” (a se vedea și barba câinelui). După alte păreri¹⁷, ar putea fi un termen împrumutat de la albanezi, dar și o continuare a lat. pop. *cormare (a trunchia), provenit din gr. kormos (trunchi)¹⁸.

Curpene câinesc (*Cynanchum acutum*), liană numită generic **curmei** < autohtonul curpen „mlădiță lungă de plantă acățătoare, vrej, viță, jjiță”, posibil împrumut din alb. kulpër, kurpen¹⁹ < i.-e. *küerp- „a se învârti”²⁰ de unde și rom. a (în)curpeni „a înfășura, a răsuci”. Este posibil ca fitonimul să fie o adaptare a corespondentului curmei câinesc (a se vedea curmei) dat fiind faptul că atât curmei cât și curpen au (și) semnificația „mlădiță, tulpină (de legat); funie”.

Dintele câinelui (*Erythronium dens-canis*, *Leontodon autumnalis*), < lat. dens, dentis, v. ind. danta. *Erythronium dens-canis* are tepalele/petalele asemenea unor canini (de câine). Primăvara se atingeau pleoapele cu această plantă pentru a „întineri ochii”²¹.

Fânul câinelui (*Butomus umbellatus*), etimologie populară după coresp. magh. fülemüle fű.

Floare care sloboade laptele câinelui (*Taraxacum officinale*), sloboabe (din slobod „liber” < bg. sloboden), cu sensul „eliberează, elimină” (a se vedea laptele câinelui); floare din lat. floris, florem.

Iarba căței (*Cynodon dactylon*), < cățea (< lat. catella), iarbă din lat. herba (a se vedea iarba câinelui).

Iarba câinelui (*Agropyron repens*, *Cynodon dactylon*, *Dactylis glomerata*), câinele mănâncă frunzele plantelor pentru provocarea vomei, în caz de indigestie; iarbă din lat. herba.

Iarbă câinească (*Cynodon dactylon*, *Dactylis glomerata*, *Orchis morio*), **iarbă cânească** (*Orchis spp.*, *Physalis alkekengi*, *Solanum nigrum*) (a se vedea iarba câinelui, părădaisa câinelui,

¹⁵ Constantin Drăgulescu, *Dicționarul explicativ al fitonimelor românești*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2010 (în reeditare cu adăugiri și revizuirii).

¹⁶ I. I., Russu, *Etnogeneza românilor*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.

¹⁷ *Dicționarul limbii române*, Tomul II (C), p. 1027.

¹⁸ Laurian și Massim, apoi Lazăr Șăineanu, apoi G. Giuglea apud *Dicționarul limbii române*, Tomul II (C), p. 1017.

¹⁹ *Dicționarul limbii române*, Tomul II (C), p. 1031.

²⁰ I. I., Russu, *Etnogeneza românilor*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.

²¹ A. Gorovei, *Credințe și superstiții ale poporului român*, București, Editura Vestala, 2013.

strugurul câinelui); fitonimul iarbă câ(i)nească pentru *Orchis morio* este o adaptare după numele gr. cynorchis, magh. ebmony(fű), germ. Hundshoden, sloven. pásja jájca, it. testicolo di cane „coaiele câinelui”; iarbă din lat. herba.

Iarbă curățătoare de câini (*Agropyron repens*, *Dactylis glomerata*): câinii, când au indigestie, mănâncă frunzele ațoase ale plantelor iar acestea le provoacă vomă, le curăță stomacul (a curăți, a cura cf. lat. curo, curare „a îngriji”); iarbă din lat. herba.

Lapte câinesc (*Euphorbia spp.*), **laptele câinelui** (*Chelidonium majus*, *Euphorbia spp.*), **laptele cânelui** (*Chelidonium majus*, *Euphorbia charachias*, *E. esula*, *E. peplis*), **laptele cățelei** (specie neidentificată), **laptele cânelui de câmp** (*Euphorbia helioscopia*), **laptele cânelui de pădure** (*Euphorbia amygdaloides*), **laptele cânelui de pășune** (*Euphorbia cyparissias*), **laptele cânelui** (*Euphorbia esula*), < lapte (lat. lactem, lactis, sau, după M. Vinereanu²², traco-dac). Plantele produc latex alb sau portocaliu (doar în cazul speciei *Chelidonium majus*). În opinia lui Constantin Drăgulescu²³, specia *Borago officinalis* figurează cu numele popular *laptele câinelui* dintr-o greșală (s-a asociat numele său cu laptele câinelui). Fiindcă latexul produs de plante nu se poate consuma de om din cauza toxicității mai mult sau mai puțin pronunțate ori a gustului neplăcut, el a fost comparat cu laptele produs de cățea, lupoaică, vrăjitoare sau scroafă. Fitonimul lapte broștesc are și el sensul „lapte necomestibil”. Se numește și chișa câinelui, poama câinelui, strugurul câinelui, turbarea câinelui și are un miros neplăcut.

Lăptuca câinelui (*Euphorbia carniolica*), **lăptucă câinească** (*Euphorbia spp.*), **lăptuci câinești** (*Leontodon hidpidus*). Majoritatea plantelor produc latex și/ori sunt consumate de diverse animale. *Euphorbiacarniolica* (și alte specii din acest gen) având un latex toxic, a fost botezată lăptuca câinelui (după conceptul că tot ce este rău este al câinelui, al lupului, al ciorii sau perpetuând ideea că, de foame, aceste animale mănâncă orice).

Lemn câinesc (*Cornus sanguinea*, *Daphne laureola*, *Daphne mezereum*, *Evonymus europaeus*, *Evonymus latifolius*, *Frangula alnus*, *Ligustrum ovalifolium*, *Ligustrum vulgare*, *Lycium halimifolium*, *Rhamnus cathartica*, *Sorbus aucuparia*), **lemn câinesc**, **lemn câinesc de baltă** (*Frangula alnus*), cu sensul lemn nefolositor, arbust cu fructe necomestibile (cf. și engl. dogwood, dogberry tree, germ. Hundsholz, mai ales pentru *Frangula alnus*) dar și cu subînțelesul lemn puturos, rău mirositor (maghiarii numesc specia *Frangula alnus* büdösfa „lemn puturos”, iar germanii Faulbaum „lemn împuțit”; românii spun arbustului *Cornus sanguinea* și lemn pucios); crește în locuri mai umede (baltă termen autohton); **lemn de câne** (*Ligustrum vulgare*): rom. lemn < lat. lignum. Plantele amintite sunt fie arbori și arbuști, fie plante ierboase cu tulpini (cel puțin în partea inferioară) ori rădăcini lemnoase.

²² M. Vinereanu, *Dicționarul etimologic al limbii române pe baza cercetărilor de indo-europenistică*, București, Editura Alcor Edimpex, ed. a 2-a, 2009.

²³ Constantin Drăgulescu, *Dicționarul explicativ al fitonimelor românești*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2010 (în reeditare cu adăugiri și revizuirii).

Lician câinesc (*Frangula alnus*), plantă neidentificată, a se vedea și cătină. Fitonimul este livresc adaptat după un nume latin care, la rândul său, ar putea avea la origine antice regiune Lycia din Asia Mică (*Lycium halimifolium*).

Limba cățelei (*Chenopodium hybridum*, *Symphytum officinale*), < lat. lingua.

Limba cățelului (specie neidentificată), a se vedea și cătină.

Limba cânelui (*Plantago lanceolata*), plantele au organe, îndeosebi frunze și petale, în formă de limbă.

Limba cânelui (*Borago officinalis*, *Cynoglossum officinale*), plantele au organe, îndeosebi frunze și petale, în formă de limbă.

Lobodă câinească (*Chenopodium album*), cf. sl. loboda (din slavă sau română există și magh. laboda; turcii spun labada speciei *Rumex patientia*). Planta este sălbatică, buruiană în culturi ori pe marginile drumurilor.

Marariu câinesc, marariu câinelui (*Anthemis cotula*), < ngr. marathron (a se vedea mărarul câinelui).

Măceșul câinelui (*Rosa canina*) apare cu origine necunoscută în *Dicționarul limbii române*²⁴. Poate fi o posibilă adaptare după denumirea științifică, ori, ca și aceasta, cea populară evidențiază ascuțiii spini ai arbustului, ca și caninii câinelui. Pentru fitonimul măceș I.I. Russu²⁵ presupune un rad. *mak-, dor. macon, gr. mekon, v.sl. makū „mac”, prin asemănarea florilor de măceș cu cele de mac. Constantin Drăgulescu²⁶ consideră, însă, că atât măceș cât și *mac* (*Papaver spp.*), *bujămac*, un alt nume al bujorului (*Paeonia officinalis*), *măchișele* (*Tagetes patula*), poate și unele dintre miconimele *văcălie* (*Ganoderma applanatum*, *Fomitopsis pinicola*, *Gloeophyllum abietinum*, *Phelinus ignarius*, *Lenzites betulina* f. *variegata*, *Anisomyces odoratus*, *Daedaleopsis confragosa*, *Polyporus brumalis*) (există și miconimele ucr. vakelija, vekelija), *văcăruși* (*Lactarius volemus*), *văcuțe* (*Boletus spp.*) pot proveni din același radical cu lat. vaccinus “roșcat”, din care numele științific al coacăzei (*Vaccinium vitis-idaea*). Speciile amintite mai sus au flori, fructe, lemn, tramă sau pălărie (în cazul ciupercilor) de culoare roșie(tică). *Măc(i)eș* se numesc și speciile *Sedum rosea* actualmente *Rhodiola rosea* (cu flori roșietice și corespondentul rusă) și *Mespilus germanica* (cu fruct asemănător măceșului propriu-zis). Subliniind faptul că măceșul se mai numește și rug (< lat. rubus „zmeur” și rubeus „roșu”) și răsură (< lat. rosa „roz” și „trandafir”), nu exclude nici posibilitatea ca numele măceșului (și chiar lat. vaccinium „afin”) să provină din lat. bacca “boabă” ori lat. vacca „vacă” (b > m sau v), măceșul (*Rosa canina*) numindu-se și rugul vacii.

Măcrișul câinelui (specie neidentificată cu al cărei latex se tratează pecinginea sau tricofiția, probabil *Chelidonium majus*). Sunt numite măcriș multe specii cu gust acru, de unde ar și proveni denumirea²⁷.

²⁴ *Dicționarul limbii române*, Tomul IX (M), p. 208.

²⁵ I. I., Russu, *Etnogeneza românilor*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.

²⁶ Constantin Drăgulescu, *Dicționarul explicativ al fitonimelor românești*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2010 (în reeditare cu adăugiri și revizuirii).

²⁷ *Apud Dicționarul limbii române*, Tomul IX (M), p. 213 care prezintă etimologia acestui fitonim ca necunoscută.

Mărar(i)ul câinelui (*Anthemis cotula*, *Matricaria chamomilla*). Fitonimul mărar (ca și macedorom. mărăliu și alb. mărăj, maraj, mărăjă, moreja) e considerat termen autohton²⁸ sau vechi grec²⁹ cf. gr. malathron, marathron, marathon³⁰ (*Foeniculum vulgare*). Speciile necomestibile pentru oameni și urât mirositoare au fost atribuite câinelui, iepurelui, lupului, porcului, ursului, păsărilor, șarpelui, broaștei, în funcție de locul unde cresc ori după presupusele animale care le consumă.

Mărăcinele câinelui (*Rosa canina*): mărăcine este considerat de A. Philippide³¹ și de M. Vinereanu³² cuvânt autohton (există și macedorom. mărăține, meglenorom. mărățină, măr(ă)țin, alb. mërtsinë și mërținjă), însă în DER notat ca provenind din lat. *marrucina < lat. marra „spin”, it. marruca „mur, rug”. Tot atât de potrivită, consideră Constantin Drăgulescu³³, este derivarea fitonimului din lat. malitia „răutate”, mărăcine însemnând „plantă rea” (de comparat cu macedorom. marițire „a se înrăutăți” și rom. mărăsin „semn rău” din lat. mala signa), toate speciile de mai sus fiind prevăzute cu spini. Mărăcinele câinelui ar putea fi o adaptare a numelui științific, *Rosa canina*.

Mărul câinelui (*Frangula alnus*), < lat. melum. Numele se referă la fructele plantelor. Dintr-o eroare, consideră Constantin Drăgulescu³⁴, i s-a atribuit și speciei *Viola canina* numele *mărul lupului* (poate în loc de colțul lupului, aluzie la forma frunzelor ori la pintelul florii). Fructele și rădăcinile tuberizate toxice subpământene sunt considerate ale câinelui, lupului, porcului, cucului, strigoiiului.

Măsaua câinelui (*Euonymus europaea*) < lat. maxilla „maxilar” are fructe de forma măselelor sau dinților de om, câine. Petalele (mai exact tepalele) florilor de *Erythronium dens-canis*, *Fritillaria meleagris* seamănă cu caninii carnivorelor (de unde numele științific *dens-canis* și corespondentul engl. dog's tooth).

Merișorul câinelui (*Arctostaphylos uva-ursi*), a se vedea măr. Plantele au fructe mai mult sau mai puțin globuloase, ca merele, așadar ar putea face referire la diminutivul hipocoristic al substantivului măr, obținut prin derivarea cu sufixul -ișor.

Mușețelul câinesc, mușețelul câinelui (*Anthemis arvensis*), **mușețel de cel câinesc** (*Anthemis cotula*). Ar putea provini din adj. mușat „frumos”, cuvânt autohton în opinia lui I.I. Russu³⁵ sau din adj. muscat „tămâios, plăcut mirositor”. În vestul Transilvaniei cu termenul mușat sunt alintații copiii de vârste mici, probabil de la „frumușat”³⁶. Mușețel ar putea însemna „frumușel” sau „floare frumoasă” (trac-dac.

²⁸ Brâncuș, Gr., *Vocabularul autohton al limbii române*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.

²⁹ C. Diculescu, *Dacia romană în oglinda inscripțiilor și a limbii de azi*, Cluj, 1926.

³⁰ A se vedea și *Dicționarul limbii române*, Tomul IX (M), p. 267.

³¹ Philippide, A., *Originea românilor*, Iași, Editura Polirom, 2011.

³² M. Vinereanu, *Dicționarul etimologic al limbii române pe baza cercetărilor de indo-europenistică*, București, Editura Alcor Edimpex, ed. a 2-a, 2009.

³³ Constantin Drăgulescu, *Dicționarul explicativ al fitonimelor românești*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2010 (în reeditare cu adăugiri și revizuirii).

³⁴ Constantin Drăgulescu, *Dicționarul explicativ al fitonimelor românești*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2010 (în reeditare cu adăugiri și revizuirii).

³⁵ I. I. Russu, *Etnogeneza românilor*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.

³⁶ *Dicționarul limbii române*, Tomul IX (M), p. 1042.

*mușezela) dar și floare aromată, mirositoare (cf. verb. a mușina „a adulmea, a mirosi”). Speciile câinești nu au miros sau miros urât. Deși majoritatea lingviștilor consideră că termenul mușat, din română, macedoromână și istroromână, face parte din substratul traco-dacic, totuși nu s-a găsit până în prezent un radical indo-european la care să fie raportat cuvântul.

Paștele câinelui (*Cardamine pratensis*) < lat. pascere dar și „pască”. Fructele ar fi, în credința populară, anafura câinelui.

Părădaisa câinelui (*Physalis akekengi*) < săs. Parðdeis, germ. Paradeis(apfel), Paradies(apfel). Există între fitonimele românești și forme intermediare între săs. parðdeis și magh. paradicsom. Are fructul ca o mică tomată care, deși este comestibilă, se crede că este otrăvitoare sau câinească.

Pătrânelul câinelui (*Aethusa cynapium*), **pătrânelul câinelui** (*Pimpinella saxifraga*), < lat. petroselinum. A se vedea pătrunjel.

Pătrunjelul câinelui (*Aethusa cynapium*), **pătrânelul câinelui** (*Aethusa cynapium*), **pătrânelul câinesc** (*Aethusa cynapium*), **pătrunjelul câinesc** (*Aethusa cynapium*), **pătrunjelul câinelui** (*Pimpinella saxifraga*, *Peucedanum oreoselinum*), **Petrinjelul câinelui** (*Aethusa cynapium*), **petrinjei câinești** (*Aethusa cynapium*), **petrinjeii câinelui** (*Aethusa cynapium*), **petrinjelul câinesc** (*Aethusa cynapium*, *Peucedanum oreoselinum*), **petrinjelul câinelui** (*Peucedanum oreoselinum*) < lat. petroselinum, ngr. petrosélinon (ambele din gr. petroselinon „țelină de stâncă”, numele pătrunjelului la Dioscorides), din care și magh. petrezselyem, petrezsely, ceh. petr(u)zel, slov. petržlen ș.a. Toate speciile sunt din aceeași familie cu pătrunjelul de grădină (*Petroselinum hortense*). Cresc sălbatice, iar numelor unora dintre speciile neconsumate de oameni li s-a adăugat adj. câinesc ca în termenul științific *cynapium* („țelina câinelui”).

Pișatul câinelui (*Chelidonium majus*), < lat. *pissiare. Latexul plantei are culoarea urinei câinelui, (a se vedea și chișa câinelui).

Poama câinelui (*Bryonia dioica*, *Rhamnus cathartica*, *Solanum dulcamara*, *Solanum nigrum*), <poamă „fruct; strugure” < lat. poma. Toate speciile sunt sălbatice și toxice. Fitonimele par a avea sensul „fructe de otrăvit câinele”.

Puța cățelei (*Caltha palustris*, *Ranunculus repens*) < cf. lat. preputium, a se vedea și **puța cățelului**. Planta are miros neplăcut.

Puța cățelului (*Orobancha loricata* și o plantă neidentificată numită și coada cățelului, probabil tot o specie de *Orobancha*), **puța câinelui** (*Orobancha picridis*): fitonimele includ subst. puță „organ genital” (de comparat cu lat. praeputium „prepuț”, poate dintr-un lat. *putium „mic” ori din vb. a puți, cf. lat. putere ori termen prelatin dat fiind v.ind. puccha „penis, coadă”, puți „împuțit, putoare” din rad. i.-e. *putós „vulvă”). Albanzii au și ei termenul poc „vulvă”, maghiarii pics, polonezii și cehii pica „vulvă”, iar sârbo-croații puca „puță”. Majoritatea speciilor au organe (corpuri de fructificație, spice sporifere, inflorescențe, fructe) care seamănă cu un penis, câteva cu aspectul ori culoarea vulvei ori au miros neplăcut. Și vechii greci aveau

pentru specii de *Orobancha* numele cynomórión „penisul câinelui” și pentru *Orchis* mórion „penis” (aflat în numele științific *Orchis morio*).

Romănița câinelui (*Anthemis cotula*), ucr. romanec, rumanok, pol. rumianiec, sb. ramenka, romanica, rus. romaška, roman (*Matricaria*), sb. ramenak, ucr. romaneci (*Chrysanthemum*), rus. romannik (*Tanacetum vulgare*), rus. sobaciaia romaška (*Anthemis cotula*), slovac ruman (*Anthemis spp.*), rumanček (*Matricaria*), unii lingviști presupunând că din slavă au pătruns fitonimele și în română. *Anthemis cotula* are un miros urât, în consecință, romănița este atribuită câinelui.

Rug câinesc (*Rosa canina*) < lat. rogos, rubus „zmeur, mur”. Numele s-a extins și asupra altor specii care au spini ca murul. *Fitonimul* are semnificația numelui științific *Rosa canina*.

Salata câinelui (*Lapsana communis*) < ngr. salata, magh. soláta, it. salata, germ. Salat, fr. salade. Planta este alimentară și furajeră, dar nu se mănâncă la noi. A se vedea **salata câinilor**.

Salata câinilor (*Aposeris foetida*), cu înțelesul de „salată rea, necomestibilă”, salată: cf. ngr. saláta, it. salata (există și bg., tc. salata, alb. salatë, magh. saláta, fr. salade, engl. salad); se presupune că numele provin din it. insalata, zelada „sărat” (cf. și fr. sale „sărat”) așa cum sunt preparatele culinare numite salate; noi suntem înclinați să credem că salata, zelada derivă din rad. i.-e *g'hel “a sclipi; galben, verde” din care și dac. *zila, *zela “plantă, iarbă, floare” (C. Drăgulescu, R. Drăgulescu, 2000), let. zāle, lit. žolė, rus. zel'e „plantă”, slov. zelje, bg. zele „zarzavat”;

Salată câinească (*Lapsana communis*) < ngr. salata, magh. soláta, it. salata, germ. Salat, fr. salade. Planta este, cum spuneam, comestibilă, dar nu se folosește de către poporul român.

Salată câinoasă (*Mycelis muralis*) < ngr. salata, magh. soláta, it. salata, germ. Salat, fr. salade. Specia este comestibilă.

Schin câinesc (*Carduus acanthoides*), schin poate fi var. reg. pentru spin dar există și tema i.-e. *ski-no „ascuțit”. Determinantul „câinesc” scoate în evidență inutilitatea plantei pentru om.

Strugur câinesc, struguri câinești, strugurul câinelui, strugurii cânelui (*Solanum nigrum*), < strugure, termen autohton³⁷, cf. alb. shtrudhull³⁸ din asemănarea fructelor și florilor/inflorescențelor plantelor cu boabele/strugurii/ciorchinii viței de vie. *Solanum nigrum* are fructe toxice (cu care se otrăvesc câinii).

Tei câinesc (*Tilia tomentosa*) < lat. tilia. În Banat este numit tei de toamnă.

Turbarea câinelui (*Bryonia alba*, *Cynoglossum sp.*, *Rhamnus catharticus*, *Solanum nigrum*), < a turba (< lat. turbare). Speciile sunt toxice (a se vedea **turbeaza câinelui**).

Turbăciunea câinelui (*Datura stramonium*, *Solanum nigrum*), < a turba (< lat. turbare). Speciile sunt toxice (a se vedea **turbeaza câinelui**).

³⁷ I. I. Russu, *Etnogeneza românilor*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.

³⁸ *Dicționarul limbii române*, Tomul XV (Spongiar-Ș), p. 1800.

Turbeaza câinelui (*Bryonia alba*) < a turba (< lat. turbare), specia este toxică. Poporul a asimilat simptomele otrăvirii cu aceste plante cu starea de agitație/furie urmată de paralizia și moartea oamenilor și animalelor turbate. *Bryonia alba* și *Solanum nigrum* (poate și *Datura stramonium*) s-au folosit pentru otrăvirea câinilor nedoriți, bătrâni. Constantin Drăgulescu consideră că, în cazul speciei de *Cynoglossum* s-a notat, din greșeală, fitonimul **turbarea câinelui** în loc de mai frecventul nume de **limba câinelui**.

Țâța cățelei (*Symphytum officinale*), < țâță „mamelă, uger” (de comparat cu lat. *titia, gr. tithós dar și cu rom. țuț/țuță „excreșcență cărnoasă; vârful; clai; penis”; după M. Vinereanu³⁹ termen traco-dac). Cele mai multe specii au flori/inflorescențe sau fructe/spice sporifere ori corpuri de fructificație (tinere) asemănătoare mameloanelor. Rădăcina speciei *Symphytum officinale* este amară, fără miros, recunoscută pentru calitățile ei terapeutice. Conține uleiuri volatile, minerale, acid litospermic, este utilizată cu succes în ulcerele gastroduodenale și varicoase și a dovedit efecte antitumorale, dar în cantități mari este periculoasă, producând chiar paralizii.

Unghia cățelei (*Astragalus dasyanthus*, *Astragalus ghyocyphyllos*), < unghie (< lat. ungula), redând morfologia fructelor (păstăilor) speciilor, comparate cu ghearele cățelei.

Urzica câinelui (*Lamium purpureum*), < lat. urtica. Floarea are aspect de bot de câine sau numele vrea să sugereze că acest soi de urzică nu este cea consumată de oameni, **urzică câinească** (*Urtica urens*) „mușcă” precum un câine. Fitonimul urzică ar proveni din lat. *urdica cf. lat. urtica sau în legătură cu lat. ordiri „a urzi”, planta fiind textilă. Constantin Drăgulescu⁴⁰ nu exclude posibilitatea ca fitonimele unor specii din familia Lamiaceae și Scrophulariaceae, cu floarea bilabiata, să provină din rad. *ur- „cioc, bot, gură”, caz în care **urzica câinelui** s-ar traduce „gura câinelui”.

Vioarele câinești (*Viola canina*): posibil calc după denumirea științifică sau reprezentarea formei de canin a frunzei plantei; < lat. viola, fr. viola, violette, ngr. violéta.

Amintim, la final, că există o serie de fitonime care nu includ în mod direct termeni din familia lexicală a substantivului câine, dar au o legătură indirectă cu acesta:

Cătină (*Carduus acanthoides*, *Hippophaë rhamnoides*, *Lycium halimifolium*, *Myricaria germanica*, *Tamarix ramosissima*, *Xanthium spinosum*), Posibil ca din acest rad. i.-e. *kot-, *kat- să derive și numele pisicii: lat. catta, sl. kotŭ, engl. cat, germ. Katze, macedorom. cătuș(ă), rom. cătușă, în paralel cu cotoi (pisoi, motan), dar și al câinelui: lat. catella “cățea”, catellus “cățel”, rom. cotarlă “javră”, cotei “câine de talie mică” (alb. kuta, kutë, macedorom. cută, magh. kuttya “câine”), coteică “cățea”, a se coțai “a se împerechea câinii” etc. Și pisica și câinele și-au putut primi numele de la faptul că zgârâie și mușcă. Amintim aici și fitonimul dacic kotiata, (*Cynodon dactylon*) care, însă,

³⁹ M. Vinereanu, *Dicționarul etimologic al limbii române pe baza cercetărilor de indo-europenistică*, București, Editura Alcor Edimpex, ed. a 2-a, 2009.

⁴⁰ Drăgulescu

e posibil să se refere la câine (conform cu numele românesc iarba cățelei, iarba câinelui, rom. cotei “cățel”, coteicuță “cățelușă” și cel științific cynodon „dintele câinelui”) (C. Drăgulescu, R. Drăgulescu, 2000). Fitonimul rom. **cotăișe** (*Linaria vulgaris*) face trimitere tot la câine sau la pisică, planta numindu-se și cățaluș, botul câinelui, coada câinelui dar și gura mâtei.

Lăbuș (*Salvia glutinosa*): planta este lipicioasă (de aceea se numește glutinosa) și are floarea ca o gură deschisă, ceea ce ne conduce la comparația cu gr. labein „a (se) prinde, a (se) apuca” (a se vedea și lăpuș). E posibil ca numele Lăbuș să provină nu din subst. labă ci din tema lab- „a apuca, a mușca”.

Zăvăcust(ă) (*Astragalus dasyanthus*): fitonim moldovenesc preluat, cu siguranță, din fitonimia rusă/ucraineană. El ar putea conține termenii rus. sobáca „câine” (și rom. zăvod, zăvoi „câine de pază”) și rus. ustá „gură”, ucr. ust „buză”, care ne conduc la semnificația „gura câinelui”, caz în care fitonimul ar reflecta forma florii. Sau al doilea termen este sl. kosti „os” cf. cu numele științific *Astragalus* (< lat. astragalus „os al tarsului/călcâiului), calchiat în fitonimul magh. bóka (*Astragalus spp.*) cu semnificația „gleznă”, poate și în rom. unghia cățelei (*Astragalus glycyphyllos*, *Astragalus dasyanthus*), cu referire la aspectul fructului/păstăii. Planta formează tufe și de aceea amintim și rus. kust „arbust, tufă”. Al doilea termen al denumirii științifice dasyanthus se traduce „flori păroase” sau „flori de(n)se” (gr. dasys înseamnă atât „păros” cât și „îndesuit”), semnificație ce ar putea exista și în fitonimul românesc, fiindcă rus. gustoi „adunat, îndesuit, strâns”.

Din analiza noastră reiese că plantele ce fac referire la familia lexicală a substantivului câine și-au primit denumirile, în primul rând, datorită inutilității lor pentru om, plante necomestibile care, cu rare excepții, sunt toxice sau au un miros neplăcut. Urmează, ca număr, denumirile datorate aspectului plantelor, asemănător cu una dintre părțile corpului câinelui (în special capul, botul sau colții), iar apoi cele provenite din termeni livrești, calcuri sau etimologii populare, apoi explicațiile de ordin mitologic, religios sau medicinal și, în fine, plantele parazitare.

Astfel obținem următorul tablou⁴¹:

⁴¹ În cazurile în care unele fitonime pot avea mai multe explicații, le-am notat de mai multe ori în coloanele corespunzătoare.

Plante necomestibile, plante cu miros neplăcut sau spini	Plante parazitare, dăunătoare semănăturilor	Plante denumite astfel după aspect	Termen livresc, împrumut, calc lingvistic, sau etimologie populară	Explicație mitologică, religioasă, medicinală sau de altă natură
<i>Ardeiiul câinelui</i>	<i>Câinii babei</i>	<i>Botul câinelui</i>	<i>Cocoșei câinești</i>	<i>Iarba cățelei</i>
<i>Barba câinelui</i>	<i>Lobodă câinească</i>	<i>Buruiiana câinelui</i>	<i>Fânul câinelui</i>	<i>Iarbă câinească</i>
<i>Boabele câinelui</i>		<i>Buruiiană ca capul câinelui</i>	<i>Lician câinesc</i>	<i>Paștele câinelui</i>
<i>Bosâiocul câinelui</i>		<i>Capul câinelui</i>	<i>Măceșul câinelui</i>	
<i>Breiiul câinelui</i>		<i>Căteii bălții</i>	<i>Mărăcinele câinelui</i>	
<i>Buruiiană câinească</i>		<i>Cățel</i>	<i>Românița câinelui</i>	
<i>Ceapa câinelui</i>		<i>Cățaluș</i>	<i>Rug câinesc</i>	
<i>Chimen câinesc</i>		<i>Cățaluș sălbatic</i>	<i>Vioarele câinești</i>	
<i>Chișa câinelui</i>		<i>Cățelandri</i>		
<i>Cireașa câinelui</i>		<i>Cățelandru</i>		
<i>Cireși câinești</i>		<i>Coada câinelui</i>		
<i>Floare care sloboade laptele câinelui</i>		<i>Cocoșei câinești</i>		
<i>Lapte cățelei</i>		<i>Curmei câinesc</i>		
<i>Lapte câinesc</i>		<i>Curpene câinesc</i>		
<i>Laptele câinelui</i>		<i>Dintele câinelui</i>		
<i>Laptele câinelui</i>		<i>Limba cățelei</i>		
<i>Laptele câinelui de câmp</i>		<i>Limba câinelui</i>		
<i>Laptele câinelui de pădure</i>		<i>Limba câinelui</i>		
<i>Laptele câinelui de pășune</i>		<i>Măceșul câinelui</i>		
<i>Laptele câinelui</i>		<i>Mărăcinele câinelui</i>		
<i>Lăptuca câinelui</i>		<i>Măsaua câinelui</i>		
<i>Lăptuci câinească</i>		<i>Puța cățelei</i>		
<i>Lăptucă câinească</i>		<i>Puța cățelului</i>		
<i>Lemn câinesc</i>		<i>Puța câinelui</i>		
<i>Lemn câinesc de baltă</i>		<i>Rug câinesc</i>		
<i>Lemn de câne</i>		<i>Țâța cățelei</i>		
<i>Lobodă câinească</i>		<i>Ungbia cățelei</i>		
<i>Marariu câinesc</i>		<i>Urzica câinelui</i>		
<i>Marariul câinelui</i>				
<i>Mărar(i)ul câinelui</i>				
<i>Mărul câinelui</i>				
<i>Merișorul câinelui</i>				
<i>Mușețel câinesc</i>				

<i>Mușețel de cel cânesc</i>				
<i>Mușețelul cânelui</i>				
<i>Părădaisa cânelui</i>				
<i>Pătrunjelul cânelui</i>				
<i>Pișatul cânelui</i>				
<i>Poama cânelui</i>				
<i>Puța cățelei</i>				
<i>Puța cățelului</i>				
<i>Puța cânelui</i>				
<i>Salata câinească</i>				
<i>Salata cânelui</i>				
<i>Salată câinilor</i>				
<i>Salată câinoasă</i>				
<i>Schin cânesc</i>				
<i>Struguri câinești</i>				
<i>Turbarea cânelui</i>				
<i>Turbăciunea cânelui</i>				
<i>Turbeaza cânelui</i>				
<i>Urzica cânelui</i>				

În majoritatea interjecțiilor cu care se cheamă sau se alungă animalele găsim numele vechi românești ale acestor animale ori zoonime preluate de la vecini. Astfel interj. țiba și cibă, cu care se alungă câinele, trebuie comparată cu rus. și rut. cyba, magh. csiba, ved. ç(u)va „câine”, iar. interj. ș(u)o, cu care se asmute câinele, cu lit. šuo, arm. šun, rad. i.-e. *k'uon „câine”, v.ind. šauva „câinesc”; la fel interj. cuțu-cuțu (cf. it. cuccio, calabr. cuccio, bg. și sb. kuče „câine”).

În câteva cazuri, negăsind, pentru fitonime, termeni de comparație, în limbile actuale sau vechi, evidențiem doar radicalul indo-european din care presupunem că provin fitonimele românești printr-o evoluție paralelă cu cea din limbile sanscrită, latină, greacă, slavă, lituaniană, albaneză etc. Există posibilitatea ca o parte dintre fitonime să nu provină în română direct din rădăcina indo-europeană, ci prin intermediul uneia dintre limbile amintite mai sus, după cum este posibil ca unele fitonime românești să fie preluate de la popoarele vecine care, la rândul lor le-au împrumutat inițial de la români. O serie de nume de plante, preluate, mai ales de către unguri, sași și romi la venirea lor în acest spațiu, s-au conservat numai în limba acestora, nu și în română. Unele cuvinte au fost reîmprumutate de români de la națiile conlocuitoare cu pronunțiile și semnificațiile mai mult sau mai puțin apropiate de cele inițiale, altele s-au perpetuat doar în limbile acestor etnii⁴². (Re)descoperite, aceste cuvinte, pot întregi vocabularul (vechi al) limbii române.

⁴² Constantin Drăgulescu, *Dicționar de fitonime românești*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2003, ed. a doua 2007.

Bibliografie

- Borza, Al.. *Dicționar etnobotanic*, București, Editura Academiei R.S.R., 1968.
- Brâncuș, Gr., *Vocabularul autohton al limbii române*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
- Ciorănescu, Alexandru, *Dicționarul etimologic al limbii române*, București, 2012.
- Dicționarul etimologic al limbii române*, I (A-B), București, Editura Academiei Române, 2010.
- Dicționarul etimologic al limbii române*, II (C-ciză), București, Editura Academiei Române, 2015.
- Dicționarul limbii române*, (în XIX volume) București, Editura Academiei, 2014.
- Drăgulescu, Constantin, *Dicționarul explicativ al fitonimelor românești*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2010.
- Drăgulescu, Constantin, Radu Drăgulescu, *Considerații asupra unor lexeme daco-geto-trace*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2014.
- Drăgulescu, Constantin, Radu Drăgulescu, *Contribuții la cunoașterea limbii geto-dacilor. Denumirile dacice de plante*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga”, 2000.
- Gorovei, A., *Credințe și superstiții ale poporului român*, București, Editura Vestala, 2013.
- Rusu, I.I., *Etnogeneza românilor*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.
- Sporiș, Valerica, *Note pe marginea naturii adjectivului din perspectiva relației cu substantivul, verbul și adverbul*, http://www.upm.ro/facultati_departamente/stiinte_litere/conferinte/situl_integrare_europeana/Lucrari2/Valerica%20Sporis.pdf.
- Terian, Simina, *Premise pentru o poetică a textemelor*, in EITM5, Târgu Mureș http://www.upm.ro/facultati_departamente/stiinte_litere/conferinte/situl_integrare_europeana/Lucrari5/IETM5_Part41.pdf.
- Vinereanu, M., *Dicționarul etimologic al limbii române pe baza cercetărilor de indo-europenistică*, București, Editura Alcor Edimpex, ed. a 2-a, 2009.